"הַשַּׁרְח הַחַלַבִּי"
לַתּוֹרָה

תרגום התורה לערבית-יהודית שבפי יהודי ארם-צובא (חלב)

ספר ויקרא
פרשת תזריע

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)
תל-אביב תשס"ו - 2005

כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא
לב עַד־הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל־
עָלָיו מֵהֶם ׀ בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל־
כְּלִי־עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ־עוֹר אוֹ
שָׂק כָּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה
מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא
שביעי לג וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר׃ וְכָל־
כְּלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־
תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא
לד וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ׃ מִכָּל־הָאֹכֶל
אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו
מַיִם יִטְמָא וְכָל־מַשְׁקֶה אֲשֶׁר
לה יִשָּׁתֶה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא׃ וְכֹל
אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם ׀ עָלָיו
יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ
טְמֵאִים הֵם וּטְמֵאִים יִהְיוּ
לו לָכֶם׃ אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה־
מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם
לז יִטְמָא׃ וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־
כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר
לח הוּא׃ וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע
וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא
לָכֶם׃

לט וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה
אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ
בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
מ וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו
וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־
נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־
מא הָעָרֶב׃ וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־

הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל׃
מב כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל ׀ הוֹלֵךְ
עַל־אַרְבַּע עַד כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם
לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ
לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם׃
מג אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם
בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא
תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם
מד בָּם׃ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים
כִּי קָדוֹשׁ אָנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת־
נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ
מפטיר מה עַל־הָאָרֶץ׃ כִּי ׀ אֲנִי יְהוָה
הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
לִהְיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וִהְיִיתֶם
מו קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי׃ זֹאת
תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ
הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל־
נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל־הָאָרֶץ׃
מז לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר
וּבֵין הַחַיָּה הַנֶּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה
אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל׃

תזריע יב א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ס
ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר
וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת
ג דְּוֺתָהּ תִּטְמָא׃ וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי
ד יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ׃ וּשְׁלֹשִׁים
יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בִּדְמֵי

טָהֳרָה בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגָּע
וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד־
*ה מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ׃ וְאִם־נְקֵבָה
תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ
וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב
ו עַל־דְּמֵי טָהֳרָה׃ וּבִמְלֹאת ׀ יְמֵי
טָהֳרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן־יוֹנָה אוֹ־
תֹר לְחַטָּאת אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־
ז מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן׃ וְהִקְרִיבוֹ
לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה
מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת
ח הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה׃ וְאִם־
לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה
שְׁתֵּי־תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה
אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת
וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה׃

*יג א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
ב אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ אָדָם כִּי־יִהְיֶה
בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ־סַפַּחַת
אוֹ בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ
לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אַחַד מִבָּנָיו
ג הַכֹּהֲנִים׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־
הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשֵׂעָר בַּנֶּגַע
הָפַךְ ׀ לָבָן וּמַרְאֵה הַנֶּגַע עָמֹק
מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא
ד וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמֵּא אֹתוֹ׃ וְאִם־
בַּהֶרֶת לְבָנָה הִוא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ

נג׳סין ליכון פי ג׳מיע דביב ג׳מיע אל בנדאק פיהון פי מותהון יתנג׳ס חיתא אלעישא: 32. **וכל** – וג׳מיע אלדי יקאע עליה מנהון פי מותהון יתנג׳ס מן ג׳מיע אוואני כ׳שב או תוב או ג׳יליד או כ׳יש ג׳מיע אוואני אלדי ינציניע צנעא פיהון פיל מא ינג׳אב ויתנג׳ס חיתא אלעישא וידכא: 33. **וכל** – וג׳מיע אוואני פכ׳אר אלדי יקאע מנהון אלא וצטו ג׳מיע אלדי פי מבינו יתנג׳ס ואלו תכסרו: 34. **מכל** – מן ג׳מיע אלאכל אלדי יתאכל אלדי יג׳י עליה מא יתנג׳ס וג׳מיע משרוב אלדי ינשירב פי ג׳מיע אוואני יתנג׳ס: 35. **וכל** – וג׳מיע אלדי יקאע מן לשתהון עליה יתנג׳ס תנור ומוקדה ינהאד נג׳סין הימא ונג׳סין יכונו לכון: 36. **אך** – פקט מנבע וג׳יב מג׳מע מא יכון דיכי ואל בנדק פי לשתהון יתנג׳ס: 37. **וכי** – ואין יקאע מן לשתהון עלא ג׳מיע זרע מזרוע אלדי ינזיריע דיכי הוא: 38. **וכי** – ואין ינג׳יעיל מא עלא זרע ויקע מן לשתהון עליה ניג׳יס הוא ליכון: 39. **וכי** – ואין ימות מן אלבהימיה אלדי היא ליכון לל אכל אל בנדק פי לשתהא יתנג׳ס חיתא אלעישא: 40. **והאכל** – ואלאכיל מן לשתהא יכ׳סיל אתייבו ויתנג׳ס חיתא אלעישא ואלחאמיל אלא לשתהא יכ׳סיל אתייאבו ויתנג׳ס חיתא אלעישא: 41. **וכל** – וג׳מיע דביב דאביב עלא אלארץ׳ רג׳יס הוא לם יתאכל: 42. **כל** – ג׳מיע מאצ׳י עלא אלג׳וף וג׳מיע מאצ׳י עלא ארבעה חיתא ג׳מיע מכאתיר רג׳לין לג׳מיע דביב דאביב עלא אלארץ׳ לם תאכלוהון אין רג׳יס הימא: 43. **אל** – לא תרג׳סו אלא אנפיסכון פי ג׳מיע דביב דאביב ולם תתנג׳סו פיהון ותתנג׳סו פיהון: 44. **כי** – אין אנא אללה אילהכון ותתקדסו ותכונו מקדסין אין מקדס אנא ולם תנג׳סו אלא אינפיסכון פי ג׳מיע אלדביב אלדאביב עלא אלארץ׳: 45. **כי** – אין אנא אללה אלמטליע ליכון מן ארץ׳ מצר ליאציר ליכון לל ראב ותכונו מקדסין אין מקדס אנא: 46. **זאת** – האדי שריעית אלבהימיה ואלטיר וג׳מיע נפס אלוחשיה אלדבביה פיל מא ולג׳מיע נפס דבביה עלא אלארץ׳: 47. **להבדיל** – ליפריק בין אלניג׳יס ובין אלדיכי ובין אלוחשיה אל בתתאכל ובין אלוחשיה אלדי לם תתאכל:

יב

תזריע

1. **וידבר** – וכלם אללה אלא מוסה קאיילא: 2. **דבר** – כאלים אלא בנין ישראיל קאיילא אמרה אין תחבל ותוולד דכאר ותתנג׳ס סבע אייאם כי איים חידית נג׳סתהא תתנג׳ס: 3. **וביום** – ופי יום אלתאמין יטאהיר לחם קלפתו: 4. **ושלשים** – ותלתה ותלתין יום תג׳לוס פי דמום דכוותה פי ג׳מיע קדוס לם תנדק ואלא אלמקדס לם תיג׳י חיתא כומאלית אייאם דכוותה: 5. **ואם** – ואנכאן אנתייה תוולאד ותתנג׳ס סבועין כיחדתה וסיתה וסיתין יום תג׳לוס עלא דמום דכוותה: 6. **ובמלאת** – ופי כומאלית אייאם דכוותה לל איבין או לל בינית תג׳יב כ׳רוף איבין סנתו לסעידיה ופיריך חמאם או שפנין לדכוויה אלא באב כ׳ימית מיעאד אלא אלכ׳אדים: 7. **והקריבו** – ויקרבו קדאם אללה ויגפיר עליהא ותדכא מן מנבע דמומהא האדי שריעית אלואלדיה לל דכר או לל אנתייה: 8. **ואם** – ואנכאן לם תווג׳אד ידהא מקדאר כ׳רוף ותאכ׳וד שפנינין או פרכ׳ין חמאם ואחיד לסעידיה וואחיד לדכווייה ויגפיר עליהא אלכ׳אדים ותדכא:

יג

1. **וידבר** – וכלאם אללה אלא מוסה ואלא אהרון קאיילא: 2. **אדם** – אנסאן אין יכון פי ג׳יליד לחמו שאמיה או ערצ׳א או בקעא ויכון פיג׳יליד לחמו לבלא בראס וינג׳ב אלא אהרון אלכ׳אדים או אלא ואחיד מן בנינו אלכ׳דאם: 3. **וראה** – וינצ׳ור אלכ׳אדים אלא אלבלא פי ג׳יליד אללחם ושער פיל בלא קלב אבייץ׳ ומנצ׳ר אלבלא אגמק מן ג׳יליד לחמו בלא בראץ הוא וינצ׳רו אלכ׳אדים וינג׳יס אלו: 4. **ואם** – ואנכאן בקעא ביצ׳ה היא פי ג׳יליד לחמו ואגמק

33. **תוכו** – ד: ג׳וואתו – תחתיו. כנראה הבין את "לגויה" שבת"א כמשמע ג׳ווא בערבית – למטה, מתחת. 35. **וכירים** – וכן **כד**. ג: מוואקיד או ווג׳אק – מילים נרדפות. 36. **מעין** – וכן **כ**. ד: עין מא – מעיין מים. 37. **זרע זרוע** – **כד**: ביזר בידר – זרעי גורן. **גד**: זרע חבוב – זרעי גרעינים. 41. **שקץ** – וכן **כ**. **גד** כיריה – בזוי, שנוא, וכן לעיל ולהלן. 42. **גחון** – גוף. **בגד**: בטן. 43. **ונטמתם בם** – וכן **כד**. ג: ותיטאמאה פיהון – השתמש ביסוד העברי טמא שנשאל ללהגים הערביים. גם בתרגום התורה של יהודי עיראק מצינו במקום זה: ותטמון ביהום (תורה תרכ"ה) – ותטמאון בהם. 46. **נפש החיה** – נפש החיה (מלשון חיות ובהמות), וכן **כ**. ד: נפס אלעיישה – נפש היה (מלשון חיים). **הרמשת** – תרגומנו, וכן **כ**, תרגמו זוחלת, כשם שתרגמו בהמשך את השרצת. ד: אלנאג׳ליה – המשריצה ולדות.

יב

2. **נדת** – חידית = **ב**: חיצ׳ית. **גד**: חוצ׳ית. **דותה** – וכן **כד**. ג: ניג׳אסיתהא או דייאבהא או מרצ׳הא – טומאתה או זובה, כפירוש רש"י: לשון דבר הזב מגופה; או חוליה, כפירושו השני של רש"י: לשון אחר. מדוה וחולי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה וראשה ואבריה כבדין עליה. 4. **תשב** – ג: תיג׳לוס או תיתעווק – תשב או תתעכב, כפירוש רש"י: אין תשב אלא לשון עכבה, כמו: ותשבו בקדש (דברים א). 7. **וטהרה** – וכן **כ**. ד: ותנצ׳ף – ותהא נקייה.

יג

2. **שאת או ספחת או בהרת** – וכן **בגד**, כתרגום רס"ג: שאמה או עארצ׳ה או בקעה. ראה הערת קאפח: שלושת השמות הללו בערבית נופלים על שינוי מראה, ואינם מסוימים למראה זה או אחר. ראה קאפח 1984, עמ' קכט. **צרעת** – בראס = **בגד**: ברץ. 3. **עמק** – וכן **כד**. ג: גמיק או ווטי –

וְעָמֹק אֵין־מַרְאֶהָ מִן־הָעוֹר
וּשְׂעָרָה לֹא־הָפַךְ לָבָן וְהִסְגִּיר
הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים:
ה וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְהִנֵּה הַנֶּגַע עָמַד בְּעֵינָיו לֹא־
פָשָׂה הַנֶּגַע בָּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ
הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית:
שני ו וְרָאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
שֵׁנִית וְהִנֵּה כֵּהָה הַנֶּגַע וְלֹא־
פָשָׂה הַנֶּגַע בָּעוֹר וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן
מִסְפַּחַת הִוא וְכִבֶּס בְּגָדָיו
ז וְטָהֵר: וְאִם־פָּשֹׂה תִפְשֶׂה
הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר אַחֲרֵי הֵרָאֹתוֹ
אֶל־הַכֹּהֵן לְטָהֳרָתוֹ וְנִרְאָה
ח שֵׁנִית אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה פָּשְׂתָה הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר
וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן צָרַעַת הִוא:

ט נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם
י וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה שְׂאֵת־לְבָנָה בָּעוֹר וְהִיא
הָפְכָה שֵׂעָר לָבָן וּמִחְיַת בָּשָׂר
יא חַי בַּשְׂאֵת: צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִוא
בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן לֹא
יב יַסְגִּרֶנּוּ כִּי טָמֵא הוּא: וְאִם־
פָּרוֹחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בָּעוֹר
וְכִסְּתָה הַצָּרַעַת אֵת כָּל־עוֹר
הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד־רַגְלָיו לְכָל־
יג מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה כִסְּתָה הַצָּרַעַת אֶת־כָּל־

בְּשָׂרוֹ וְטִהַר אֶת־הַנָּגַע כֻּלּוֹ
יד הָפַךְ לָבָן טָהוֹר הוּא: וּבְיוֹם
הֵרָאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי יִטְמָא:
טו וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַבָּשָׂר הַחַי
וְטִמְּאוֹ הַבָּשָׂר הַחַי טָמֵא הוּא
טז צָרַעַת הוּא: אוֹ כִי יָשׁוּב הַבָּשָׂר
הַחַי וְנֶהְפַּךְ לְלָבָן וּבָא אֶל־
יז הַכֹּהֵן: וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה
נֶהְפַּךְ הַנֶּגַע לְלָבָן וְטִהַר הַכֹּהֵן
אֶת־הַנֶּגַע טָהוֹר הוּא:

שלישי יח וּבָשָׂר כִּי־יִהְיֶה בוֹ־בְעֹרוֹ שְׁחִין
יט וְנִרְפָּא: וְהָיָה בִּמְקוֹם הַשְּׁחִין
שְׂאֵת לְבָנָה אוֹ בַהֶרֶת לְבָנָה
אֲדַמְדָּמֶת וְנִרְאָה אֶל־הַכֹּהֵן:
כ וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה מַרְאֶהָ שָׁפָל
מִן־הָעוֹר וּשְׂעָרָהּ הָפַךְ לָבָן
וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן נֶגַע־צָרַעַת הִוא
כא בַּשְּׁחִין פָּרָחָה: וְאִם | יִרְאֶנָּה
הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בָּהּ שֵׂעָר לָבָן
וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן־הָעוֹר וְהִיא
כֵהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת
כב יָמִים: וְאִם־פָּשֹׂה תִפְשֶׂה בָּעוֹר
וְטִמֵּא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֶגַע הִוא:
כג וְאִם־תַּחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד הַבַּהֶרֶת
לֹא פָשָׂתָה צָרֶבֶת הַשְּׁחִין הִוא
רביעי (שני) וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן:
כד אוֹ בָשָׂר כִּי־יִהְיֶה בְעֹרוֹ
מִכְוַת־אֵשׁ וְהָיְתָה מִחְיַת
הַמִּכְוָה בַּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדֶּמֶת

כה אוֹ לְבָנָה: וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה נֶהְפַּךְ שֵׂעָר לָבָן בַּבַּהֶרֶת
וּמַרְאֶהָ עָמֹק מִן־הָעוֹר צָרַעַת
הִוא בַּמִּכְוָה פָּרָחָה וְטִמֵּא אֹתוֹ
כו הַכֹּהֵן נֶגַע צָרַעַת הִוא: וְאִם |
יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בַּבַּהֶרֶת
שֵׂעָר לָבָן וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן־
הָעוֹר וְהִוא כֵהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן
כז שִׁבְעַת יָמִים: וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־פָּשֹׂה
תִפְשֶׂה בָּעוֹר וְטִמֵּא הַכֹּהֵן
כח אֹתוֹ נֶגַע צָרַעַת הִוא: וְאִם־
תַּחְתֶּיהָ תַעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא־
פָשְׂתָה בָעוֹר וְהִוא כֵהָה שְׂאֵת
הַמִּכְוָה הִוא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן כִּי־
צָרֶבֶת הַמִּכְוָה הִוא:

חמישי כט וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בוֹ נָגַע ס
ל בְּרֹאשׁ אוֹ בְזָקָן: וְרָאָה הַכֹּהֵן
אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה מַרְאֵהוּ עָמֹק
מִן־הָעוֹר וּבוֹ שֵׂעָר צָהֹב דָּק
וְטִמֵּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶתֶק הוּא
צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא:
לא וְכִי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק
וְהִנֵּה אֵין־מַרְאֵהוּ עָמֹק מִן־
הָעוֹר וְשֵׂעָר שָׁחֹר אֵין בּוֹ
וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק
לב שִׁבְעַת יָמִים: וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־
הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־
פָשָׂה הַנֶּתֶק וְלֹא־הָיָה בוֹ שֵׂעָר

ליס מנט͏̇רהא מן גׄליד ושערהא לם קלב אבייץׄ ויגׄליק אלכׄאדים אלא אלבלא סבע אייאם: 5. **וראהו** – וינצׄרו אלכׄאדים פי יום סאביע והוודא אלבלא וקיף פישכלו לם פרש אלבלא פיל גׄליד ויגלקו אלכׄאדים סבע אייאם תאני מרא: 6. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים אלו פי יום אלסאביע תאני מרא והוודא עתם אלבלא ולם פרש אלבלא פיל גׄליד וידכי אלכׄאדים ערצׄא היא ויכׄסיל אתייאבו וידכא: 7. **ואם** – ואנכאן פרש תנפירייש אלערצׄא פיל גׄליד בעד נצׄורו ‹אלא› אלכׄאדים לדכוותו וירתיווי תאני מרא אלא אלכׄאדים: 8. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים והוודא פרשית אלערצׄא פיל גׄליד וינגׄסו אלכׄאדים בראץׄ היא:

9. **נגע** – בלא בראץׄ אין תכון פיל אנסאן וינגׄב אלא אלכׄאדים: 10. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים והוודא שאמיית אלביצׄה פיל גׄליד והיא קלבית שער אבייץׄ ומן גׄאניב לחם אלעאייש פיל שאמיה: 11. **צרעת** – בראץׄ מעתקא היא פיל גׄליד לחמו וינגׄסו אלכׄאדים לם יגלקו אין ניגׄיס הוא: 12. **ואם** – ואנכאן נבת תנבות אלבראץׄ פיל גׄליד ויגׄטי אלבראץׄ אלא גׄמיע גׄליד אלבלא מראסו וחיתא רגׄליה לגׄמיע מנצׄר עיון אלכׄאדים: 13. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים והוודא גטא אלבראץׄ אלא גׄמיע לחמו וידכי אלא אלבלא כולו קלב אבייץׄ דיכי הוא: 14. **וביום** – ופי יום נצׄורו פי לחם אלעאייש יתנגׄס: 15. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים אלא לחם אלעאייש וי[נ]גׄסו לחם אלעאייש ניגׄיס הוא בראץׄ הוא: 16. **או** אין ירגׄאע לחם אלעאייש וינקיליב לל אבייץׄ ויגׄי אלכׄאדים: 17. **וראהו** – וינצׄרו אלכׄאדים והוודא אנקלב אלבלא לל אבייץׄ וידכי אלכׄאדים אלא אלבלא דיכי הוא:

18. **ובשר** – ואל לחם אין יכון פי גׄילדו קיריח ויתשפא:
19. **והיה** – ויכון פי מכאן אלקיריח שאמיה ביצׄה או ביקעא ביצׄה חמרא וירתווי אלא אלכׄאדים: 20. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים והוודא מנצׄרהא אווטא מן גׄיליד ושערהא קלב אבייץׄ וינגׄסו אלכׄאדים בלא בראץׄ היא פיל קיריח נאבתיה: 21. **ואם** – ואנכאן ינצׄרהא אלכׄאדים והוודא ליס פיהא שער אבייץׄ ווטייה ליסהא מן אלגׄיליד והיא מעתמיה ויגלקו אלכׄאדים סבע אייאם: 22. **ואם** – ואנכאן פרש תנפירייש פיל גׄיליד וינגׄיס אלכׄאדים אלו בלא היא: 23. **ואם** – ואנכאן מוצׄעהא תקאף אלביקעא לם פרשית עלאמית אלקיריח היא וידכי אלכׄאדים: 24. **או לחם** אין יכון פיגׄלדו כוויית נאר ותכון מן גׄאניב אלכאווייה ביקעא ביצׄה חמרא או ביצׄה: 25. **וראה** – וינצׄור ליהא אלכׄאדים והוודא אנקלב שער אבייץׄ פיל בקעא ומנצׄרהא אגמק מן אלגׄיליד בראץׄ היא פיל כאווייה נאבתיה וינגׄיס אלו אלכׄאדים בלא בראץׄ היא: 26. **ואם** – ואנכאן ינצׄרהא אלכׄאדים והוודא ליס פיל ביקעא שער אבייץׄ ווטייה ליסהא מן אלגׄיליד והיא מעתמיה ויגלקו אלכׄאדים סבע אייאם: 27. **וראהו** – וינצׄרו אלכׄאדים פי יום אלסאביע אנכאן פרש תנפירייש פיל גׄיליד וינגׄיס אלכׄאדים אלו בלא בראץׄ היא: 28. **ואם** – ואנכאן מוצׄעהא תיקאף אלביקעא לם פרשית פיל גׄיליד והיא מעתמיה שאמית אלכאווייה היא וידכי אלכׄאדים אין עלאמית אלכאווייה היא:

29. **ואיש** – ורגׄול או אמרה אין יכון פי בלא פיל ראץ או פיל דקן: 30. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים אלא אלבלא והוודא מנצׄארו אגמק מן אלגׄיליד ופי שער אשקר ניגׄיס וינגׄיס אלו אלכׄאדים כׄלף הוא בראץׄ אלראס או אלדקן הוא: 31. **וכי** – ואין ינצׄור אלכׄאדים אלא בלא אלכׄלאף והוודא ליס מנצׄארו אגמק מן אלגׄיליד ושער אסווד ליס פי ויגׄליק אלכׄאדים אלא בלא אלכׄלאף סבע אייאם: 32. **וראה** – וינצׄור אלכׄאדים אלא אלבלא פי יום אלסאביע והוודא לם פרש אלכׄאלף ולם כאן פי שער אשקר

עמוק או נמוך. 5. **בעיניו** – בצבעו, בגונו. **כד**: בלונו, מילה נרדפת אחרת. **פשה** – וכן **כד**. **ג**: פרש או טַפַּש – התפשט או הרקיב. 10. **ומחית בשר חי** – ומצד הבשר החי. **כג**: ועַלַאמֵית לחם טייב – וסימן בשר חי. וכן גם בפסוק 24. 18. **ובשר** – תרגם מילולית. **כ**: ולחם אינסן – ובשר אדם. **ד**: ובשארי – ואדם, כת״א (ואינש), וכתרגום רס״ג: אנסאן. **שחין** – וכן **כד**, כתרגום רס״ג: קרח. 21. **כהה** – וכן **כד**. **ג**: מיעיתמיה או מכרנשיה – שצבעה כהה (או שחור) או מקומטת. 30. **דק** – ניגׄים: טמא, ונראה שחל שיבוש בהעתקה, וצ״ל כגרסת **כ**: נאעים – דק. **ד**: דקיק, כתרגום רס״ג. **נתק** – וכן **ג**, כתרגום רס״ג: כׄלף. **כד**: אלניתק. בערבית אין ״נתק״ במשמעות קרובה לזו, וייתכן שיש כאן יסוד עברי או ארמי, שהרי נתק כת״א: נתקא.

צָהֹב וּמַרְאֵה הַנֶּתֶק אֵין עָמֹק
לג מִן־הָעוֹר׃ וְהִתְגַּלָּח וְאֶת־
הַנֶּתֶק לֹא יְגַלֵּחַ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן
אֶת־הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית׃
לד וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּתֶק
בָּעוֹר וּמַרְאֵהוּ אֵינֶנּוּ עָמֹק מִן־
הָעוֹר וְטִהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְכִבֶּס
לה בְּגָדָיו וְטָהֵר׃ וְאִם־פָּשֹׂה יִפְשֶׂה
הַנֶּתֶק בָּעוֹר אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ׃
לו וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּתֶק
בָּעוֹר לֹא־יְבַקֵּר הַכֹּהֵן לַשֵּׂעָר
לז הַצָּהֹב טָמֵא הוּא׃ וְאִם־בְּעֵינָיו
עָמַד הַנֶּתֶק וְשֵׂעָר שָׁחֹר צָמַח־
בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא
וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן׃
לח וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה
בְעוֹר־בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת בֶּהָרֹת
לט לְבָנֹת׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בְעוֹר־
בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת כֵּהוֹת לְבָנֹת בֹּהַק
שישי (שלישי) הוּא פָּרַח בָּעוֹר טָהוֹר הוּא׃
מ וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ
מא קֵרֵחַ הוּא טָהוֹר הוּא׃ וְאִם
מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ גִּבֵּחַ
מב הוּא טָהוֹר הוּא׃ וְכִי־יִהְיֶה
בַקָּרַחַת אוֹ בַגַּבַּחַת נֶגַע לָבָן
אֲדַמְדָּם צָרַעַת פֹּרַחַת הִוא
מג בְּקָרַחְתּוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ׃ וְרָאָה
אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־הַנֶּגַע
לְבָנָה אֲדַמְדֶּמֶת בְּקָרַחְתּוֹ אוֹ
בְגַבַּחְתּוֹ כְּמַרְאֵה צָרַעַת עוֹר
מד בָּשָׂר׃ אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא
הוּא טַמֵּא יְטַמְּאֶנּוּ הַכֹּהֵן
מה בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ׃ וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר־
בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים
וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׂפָם
מו יַעְטֶה וְטָמֵא ׀ טָמֵא יִקְרָא׃ כָּל־
יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא
הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
מוֹשָׁבוֹ׃
מז וְהַבֶּגֶד כִּי־יִהְיֶה בוֹ נֶגַע
צָרָעַת בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד
מח פִּשְׁתִּים׃ אוֹ בִשְׁתִי אוֹ בְעֵרֶב
לַפִּשְׁתִּים וְלַצָּמֶר אוֹ בְעוֹר אוֹ
מט בְּכָל־מְלֶאכֶת עוֹר׃ וְהָיָה הַנֶּגַע
יְרַקְרַק ׀ אוֹ אֲדַמְדָּם בַּבֶּגֶד אוֹ
בָעוֹר אוֹ־בַשְּׁתִי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ
בְכָל־כְּלִי־עוֹר נֶגַע צָרַעַת הוּא
נ וְהָרְאָה אֶת־הַכֹּהֵן׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן
אֶת־הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע
נא שִׁבְעַת יָמִים׃ וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי־פָשָׂה הַנֶּגַע
בַּבֶּגֶד אוֹ־בַשְּׁתִי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ
בָעוֹר לְכֹל אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה הָעוֹר
לִמְלָאכָה צָרַעַת מַמְאֶרֶת הַנֶּגַע
נב טָמֵא הוּא׃ וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד
אוֹ אֶת־הַשְּׁתִי ׀ אוֹ אֶת־הָעֵרֶב
בַּצֶּמֶר אוֹ בַפִּשְׁתִּים אוֹ אֶת־
כָּל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בוֹ
הַנָּגַע כִּי־צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא
נג בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃ וְאִם יִרְאֶה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד
אוֹ בַשְּׁתִי אוֹ בָעֵרֶב אוֹ בְּכָל־
נד כְּלִי־עוֹר׃ וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ
שביעי (רביעי) אֵת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנָּגַע וְהִסְגִּירוֹ
נה שִׁבְעַת־יָמִים שֵׁנִית׃ וְרָאָה
הַכֹּהֵן אַחֲרֵי ׀ הֻכַּבֵּס אֶת־הַנֶּגַע
וְהִנֵּה לֹא־הָפַךְ הַנֶּגַע אֶת־עֵינוֹ
וְהַנֶּגַע לֹא־פָשָׂה טָמֵא הוּא
בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ פְּחֶתֶת הִוא
נו בְּקָרַחְתּוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ׃ וְאִם
רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כֵּהָה הַנֶּגַע
אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ
מִן־הַבֶּגֶד אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־
מפטיר נז הַשְּׁתִי אוֹ מִן־הָעֵרֶב׃ וְאִם־
תֵּרָאֶה עוֹד בַּבֶּגֶד אוֹ־בַשְּׁתִי
אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ בְכָל־כְּלִי־עוֹר
פֹּרַחַת הִוא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ אֵת
נח אֲשֶׁר־בּוֹ הַנָּגַע׃ וְהַבֶּגֶד אוֹ־
הַשְּׁתִי אוֹ־הָעֵרֶב אוֹ־כָל־כְּלִי
הָעוֹר אֲשֶׁר תְּכַבֵּס וְסָר מֵהֶם
נט הַנָּגַע וְכֻבַּס שֵׁנִית וְטָהֵר׃ זֹאת
תּוֹרַת נֶגַע־צָרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר ׀
אוֹ הַפִּשְׁתִּים אוֹ הַשְּׁתִי אוֹ
הָעֵרֶב אוֹ כָּל־כְּלִי־עוֹר לְטַהֲרוֹ
אוֹ לְטַמְּאוֹ׃

מצרע

יד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ס
ב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם
ג טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן׃ וְיָצָא

ומנצ̇ר אלכ̇אלף ליס אגמק מן אלג̇יליד: 33. **והתגלח** – ויחליק ולא אלכ̇אלף לם יחליק ויג̇ליק אלכ̇אדים אלא אלכ̇אלף סבע אייאם תאני מרא: 34. **וראה** – וינצ̇ור אלכ̇אדים אלא אלכ̇אלף פי יום אלסאביע והוודא לם פרש אלכ̇אלף פיל ג̇יליד ומנצ̇רו ליסו אגמק מן אלג̇יליד ויידכי אלו אלכ̇אדים ויכ̇סיל אתייבו וידכו: 35. **ואם** – ואנכאן פרש ינפיריש אלכ̇אלף פיל ג̇יליד בעד דכוותו: 36. **וראהו** – וינצ̇רו אלכ̇אדים והוודא פרש אלכ̇אלף פיל ג̇יליד לם יפאתיש אלכ̇אדים לשער אלאשקר ניג̇יס הוא: 37. **ואם** – ואנכאן פי שיכלו וקיף אלכ̇אלף ושער אסווד נבאת פי אתשפא אלכ̇אלף דיכי הוא וידכי אלכ̇אדים: 38. **ואיש** – ורג̇ול או אמרא אין יכון פי ג̇יליד לחמון בקאע ביקאע ביץ̇: 39. **וראה** – וינצ̇ור אלכ̇אדים והוודא פי ג̇יליד לחמון ביקאע מעתמאת ביץ̇ בהאק הוא נבאת פיל ג̇יליד דיכי הוא: 40. **ואיש** – ורג̇ול אין ינתיתיף ראסו אקרע הוא דיכי הוא: 41. **ואם** – ואנכאן מן ג̇אהית וג̇הו ינתיתיף ראסו אג̇בח הוא דיכי הוא: 42. **וכי** – ואין יכון פיל קרעא או פיל ג̇בחא בלא אבייץ̇ אחמר בראץ נבתיה הוא פי קרעתו או פי ג̇בחתו: 43. **וראה** – וינצ̇ור אלו אלכ̇אדים והוודא שאמית אלבלא ביצ̇ה חמרא פי קרעתו או פי ג̇בחתו כי מנצ̇ר אלבראץ ג̇יליד לחם: 44. **איש** – רג̇ול מברוץ הוא ניג̇יס הוא תנג̇יס ינג̇סו אלכ̇אדים פי ראסו בלא: 45. **והצרוע** – ואלמברוץ אלדי פי אלבלא אתייאבו יכונו מקטעין וראסו יכון מראבי ועלא שוורבו יתלתם ונג̇יס ניג̇יס יתנדא: 46. **כל** – טול אייאם אלדי אלבלא פי יתנג̇ס ניג̇יס הוא וחיד יג̇לוס מן ברא לימחאט מג̇לסו: 47. **והבגד** – ואלתוב אין יכון פי בלא בראץ פי תוב צוף או פי תוב כתאן: 48. **או** פיל סידיה או פיל לחמיה לל כתאן ולל צוף או פיל ג̇יליד או פי ג̇מיע צנעית ג̇יליד: 49. **והיה** – ויכון אלבלא אצפר או אחמר פיל תוב או פיל ג̇יליד או פיל סידיה או פיל לחמיה או פי ג̇מיע אוואני ג̇יליד בלא בראץ היא וירתווי אלא אלכ̇אדים: 50. **וראה** – וינצ̇ור אלכ̇אדים אלא אלבלא ויג̇ליק אלא אלבלא סבע אייאם: 51. **וראה** – וינצ̇ור אלא אלבלא פי יום אלסאביע אין פרש אלבלא פיל תוב או פיל סידיה או פיל לחמיה או פיל ג̇יליד לג̇מיע אלדי ינצ̇יניע אלג̇יליד לצנעא בראץ מחקא אלבלא ניג̇יס הוא: 52. **ושרף** – ויחריק אלא אלתוב או אלא אלסידיה או אלא אללחמיה פיל צוף או פיל כתאן או אלא ג̇מיע אוואני אלג̇יליד אלדי יכון פי אלבלא אין בראץ מחקא היא פיל נאר תתחירק: 53. **ואם** – ואנכאן ינצ̇ור אלכ̇אדים והוודא לם פרש אלבלא פיל תוב או פיל סידיה או פיל לחמיה או פי ג̇מיע אוואני ג̇יליד: 54. **וצוה** – ויווצי אלכ̇אדים ויכ̇סלו אלא אלדי פי אלבלא ויג̇לקו סבע אייאם תאני מרא: 55. **וראה** – וינצ̇ור אלכ̇אדים בעד מא כ̇סל אלא אלבלא והוודא לם קלב אלבלא אלא שיכלו ואלבלא לם פרש ניג̇יס הוא פיל נאר תחרקו ג̇ורא הוא פי קרעתו או פי ג̇בחתו: 56. **ואם** – ואנכאן נצ̇ר אלכ̇אדים והוודא עתאם אלבלא בעד מא כ̇סל אלו וישיק אלו מן אלתוב או מן ג̇יליד או מן אלסידיה או מן אלליחמיה: 57. **ואם** – ואנכאן תתבייאן עאד פי תוב או פיל סידיה או פיל לחמיה או פי ג̇מיע אוואני ג̇יליד נבתיה הוא פיל נאר תחרקו אלא אלדי פי אלבלא: 58. **והבגד** – ואלתוב או אלסידיה או אלליחמיה או ג̇מיע אוואני ג̇יליד אלדי תכ̇סיל ויזול מנהון אלבלא ויתכ̇סל תאני מארא וידכא: 59. **זאת** – האדי שריעית בלא בראץ תוב אלצוף או אלכתאן או אלסידיה או אלליחמיה או ג̇מיע אוואני ג̇יליד לדכוותו או לנג̇סתו:

יד

1. **וידבר** – וכלם אללה אלא מוסה קאיילא: 2. **זאת** – מצרע
האדי תכון שריעית אלמברוץ פי יום דכוותו וינג̇ב אלא אלכ̇אדים: 3. **ויצא** – ויכ̇רוג̇ אלכ̇אדים אל מן ברא

וכן בהמשך. 40. **קרח** – וכן גד. **ב**: אקרח – משמעו בערבית מי שיש לו פצעים או חטטים, ואיני יודע אם התכוון לתרגום זה או שמא יש כאן השפעת המילה העברית. וכן באשר לתרגום "קרחת" בפסוקים הבאים. 41. **גבח** – וכן **ב**. קיומה של המילה בערבית מסופק, וייתכן שצ"ל כמו גד: אג̇לח, כתרגום רס"ג. וכן בהמשך בתרגום "גבחת" בפסוק 42. 45. **פרמים** – קרועים, וכן **ב**. **גד**: ממזקין – קרועים, כת"א (מבזעין), וכתרגום רס"ג: ממזקא. **פרוע** – מגודל (פרע). **ב**: מירבא שיחפיה – מגודל פרע. **ג**: מכשוף – מגולה. **ד**: מרבא שערו – מגודל שערו, כפירוש רש"י: מגודל שער. 48. **בשתי או בערב** – וכן **כד**. **ג**: סִידַא או לוּחְמָיה, וכולם כתרגום רס"ג: סדא או לחמה. 51. **ממארת** – וכן **בגד**, כתרגום רס"ג: מאחק. 55. **פחתת** – גומה, וכן **ב**, כפירוש רש"י: לשון גומא, כמו באחת הפחתים (שמואל ב, יז), כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין. **ד**: נאקצה – פחותה. **ג**: נאקצא או מג̇וורא. **בקרחתו או בגבחתו** – וכן **ב**. **ד**: פי עתקתו או פי ג̇ידתו – בהתיישנותו או בהתחדשותו, כת"א (בשחיקותיה או בחדתותיה), וכפירוש רש"י: ולענין פירושו ותרגומו, זהו משמעו: קרחת לשון ישנים, וגבחת לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחוריי, והגבחת לשון פנים. וכן תרגם רס"ג: פי סחקה ופי זבירתה. שורש המילה הראשונה זהה לשל זו שבת"א (בשחיקותיה).

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)

תל-אביב תשס"ו - 2005